

ارزیابی کیفی آموزش تربیت بدنی دانشگاه پیام نور

معصومه حسینی^۱، ابوالفضل فراهانی^۲، غلامرضا شعبانی بهار^۳

۱. استادیار دانشگاه پیام نور*

۲. استاد دانشگاه پیام نور

۳. استاد دانشگاه بوعلی سینا

تاریخ دریافت: ۹۱/۰۶/۲۹

تاریخ پذیرش: ۹۱/۰۹/۲۸

چکیده

دانشگاه پیام نور به دلیل وسعت و پراکندگی جغرافیایی و جذب دانشجویان در هر گروه سنی، جزء پرتعدادترین مراکز آموزش عالی موجود در ایران است از اینرو به دنبال کسب رضایت ذی نفعان و دستیابی به بالاترین درجه کیفیت در ارائه خدمات آموزشی و تخصصی می باشد. به همین دلیل این تحقیق با هدف ارزیابی عملکرد گروه تربیت بدنی دانشگاه پیام نور از نظر استانداردها، کیفیت آموزشی، پژوهشی و ارائه خدمات تخصصی به دنبال شناسایی نقاط قوت و ضعف و مواردی است که نیاز به اصلاح، بازنگری و روزآمدسازی دارد. جامعه آماری این تحقیق دانشجویان ترم چهار به بالا در مقطع کارشناسی (۵۰۰۰ نفر)، دانش آموختگان چهار سال گذشته (۹۷۲ نفر) و اعضای هیات علمی گروه تربیت بدنی (۶۶ نفر) در دانشگاه ها و مراکز مجری رشته تربیت بدنی در سراسر کشور می باشد که براساس فرمول کرج سی و مورگان ۳۵۷ دانشجوی ترم چهار به بالا و ۲۷۵ دانش آموخته به عنوان نمونه آماری تحقیق حاضر به صورت تصادفی انتخاب شدند اما در شاخه اعضای هیات علمی به دلیل حجم کم جامعه، حجم نمونه و جامعه یکسان فرض شده است (۶۶ نفر). برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه پاسخ- بسته مصوب سازمان سنجش آموزش کشور استفاده شد. پایائی پرسشنامه ها با استفاده از آلفای کرونباخ در زیر گروه اعضای هیات علمی ۰/۹۰ و دانشجویان ۰/۸۵ و دانش آموختگان ۰/۸۲ به دست آمد. اعتبار صوری پرسش نامه ها نیز به تأیید اساتید و متخصصان تربیت بدنی رسید. داده های موردنیاز در خصوص هشت عامل در قالب سه پرسشنامه از دانشجویان- دانش آموختگان و اعضای هیات علمی گردآوری شد و پس از تجزیه و تحلیل داده ها براساس نرم افزار SPSS و سنجش دیدگاه پاسخ دهندگان با استفاده از مقیاس ۵ درجه ای لیکرت نتایج و یافته های تحقیق به شرح زیر حاصل شد. گروه تربیت بدنی در عامل های دانشجویان- دانش آموختگان- برنامه های درسی و دوره های آموزشی مورد اجرا - دروس و کلاس های عملی- فرآیند یاددهی و یادگیری- و اعضای هیات علمی در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد در عامل اهداف، سازماندهی و مدیریت گروه در وضعیت مطلوب و در عامل امکانات و تسهیلات آموزشی و پژوهشی در وضعیت نامطلوب می باشد از جمع بندی عوامل بالا نتیجه می شود که کل گروه تربیت بدنی در ارزیابی درونی انجام شده از نظر کیفیت در وضعیت نسبتاً مطلوب می باشد.

واژگان کلیدی: ارزیابی درونی- دانشگاه پیام نور- گروه تربیت بدنی- کیفیت- دانش آموخته

Email: Mhosseini_phd@yahoo.com

*نویسنده مسئول

مقدمه

در شرایط کنونی که رشد سریع علوم، تحقیقات و تکنولوژی موجب تغییر و تحول در برنامه آموزشی شده است، برتری یک کشور پیش از آنکه به منابع طبیعی یا ظرفیت های موجود صنعتی متکی باشد، به پویایی نظام آموزش عالی آن کشور بستگی دارد (بازرگان، ۱۳۷۷). فعالیت های آموزشی هر کشور را می توان سرمایه گذاری یک نسل به نسل دیگر دانست. هدف اصلی این سرمایه گذاری، توسعه نیروی انسانی و به عبارت دیگر، هدف فعالیت های آموزشی، رشد آگاهی ها و توانایی های بالقوه انسان است (بکت، ۲۰۰۸). یکی از راه های آگاهی از میزان تحقق اهداف موردنظر در هر نهاد آموزشی "ارزشیابی آموزشی" است که به منظور ارتقاء کیفیت آموزش عالی و رسیدن به استانداردهای بین المللی صورت می گیرد. این ارزیابی شرایطی را فراهم می آورد تا^۱ کیفیت آموزشی تصویر شده و به مجموعه آموزشی این امکان را می دهد تا در جهت دستیابی به اهداف بلندمدت خود تلاش کند و راه برای ایجاد برنامه هائی در جهت توسعه مجموعه آموزشی هموار شود (سونر، ۲۰۱۱). در واقع کیفیت و ارتقاء آن را می توان هدف متعالی هر نظام دانشگاهی دانست که بی توجهی به آن موجب اتلاف منابع انسانی و مادی بی شماری می شود. در زمینه کیفیت در آموزش عالی، تعاریف متفاوتی ارائه شده است و هر کدام از این تعاریف تمرکز و توجه به بخش خاصی از سیستم آموزش عالی دارد. اما کیفیت نظام آموزشی حالت ویژه ای از این نظام است، این حالت نتیجه یک سلسله اقدامات و عملیات مشخص است که پاسخگوی نیازهای اجتماعی معین در یک نقطه زمانی و مکانی خاص می باشد (۴). این تعریف، با تعریف ارائه شده به وسیله شبکه بین المللی نهادها و تعیین کیفیت در آموزش عالی (NQAHE)^۱ نیز همسو است (محمدزاده، ۱۳۸۶). در این تعریف کیفیت نظام آموزشی عبارت است از میزان تطابق وضعیت موجود با یکی از حالت های الف) استانداردهای از قبل تعیین شده ب) رسالت، هدف و انتظارات (معروفی، ۱۳۸۸). بر حسب این تعریف کیفیت نظام آموزشی را می توان با توجه به الگوی عناصر و عوامل تشکیل دهنده سازمانی ارزیابی کرد یعنی چنانچه عناصر نظام آموزشی را درونداد^۲ فرایند^۳ و برونداد^۴ در نظر بگیریم می توان براساس هر یک از آن ها کیفیت را تعریف کرد. کیفیت درونداد عبارت است از میزان تطابق دروندادهای نظام (دانشجویان^۵ مدرسان^۶ برنامه درسی و ...) با استانداردهای از قبل تعیین شده یا اهداف و انتظارات. کیفیت فرایند عبارت است از میزان رضایت بخشی فرایندهای یاددهی^۷ یادگیری و سایر فرایندهای ساختی^۸ سازمانی و پشتیبانی و کیفیت بروندادها عبارت است از این که تا چه اندازه وضعیت دانش آموختگان، نتایج پژوهشی و خدمات تخصصی

1. International Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education

عرضه شده به آن‌ها در مقایسه با استانداردهای از قبل تعیین شده رضایت بخش است (فراستخواه، ۱۳۸۷). با توجه به موارد فوق می‌توان گفت رعایت میزانی از کیفیت در نظام برنامه ریزی آموزشی و به خصوص در آموزش عالی لازم است و به تبع آن برای اطمینان از پویایی و کارآمدی نظام برنامه ریزی آموزشی و اطلاع از چگونگی وضعیت کیفیت، استقرار یک نظام ارزشیابی مستمر از کیفیت به عنوان جزء جدایی ناپذیر از برنامه ریزی آموزشی لازم است (برک پور، ۱۳۸۷). در آموزش عالی و برنامه ریزی توسعه نظام‌های دانشگاهی نیز ایجاد یک سازوکار منظم ارزیابی آموزشی برای اطلاع از میزان و چگونگی تحقق اهداف، بررسی روند اجرائی برنامه‌ها و مشخص نمودن نقاط قوت و ضعف آن‌ها و برنامه ریزی برای آینده این نظام لازم و ضروری می‌باشد (چای و پیتر، ۲۰۱۰). یکی از جامع‌ترین روش‌های ارزیابی کیفیت در نظام آموزش عالی ارزیابی درونی است (فراستخواه، ۱۳۸۶). ارزیابی درونی فرایندی مشارکتی است که در آن اعضاء یک نظام به صورت داوطلبانه و در جهت شناخت قوت‌ها، ضعف‌ها و فرصت‌ها و تهدیدها در یک محیط و فضای همکاری و تفاهم متقابل اقدام به بررسی، مطالعه و قضاوت در خصوص عملکرد خود و تعیین این‌که در تفکرات جاری بر روی کیفیت و اهداف و رسالت واحد و میزان تحقق آن‌ها در چه جایگاهی قرار دارند پرداخته و در نهایت از نتایج حاصله به عنوان دروندادهای لازم برای برنامه ریزی بهبود و توسعه فعالیت‌ها در آینده در جهت تغییرات فردی و سازمانی در دو بعد عملکردی و رفتاری استفاده می‌نمایند (نادری، ۱۳۸۷). روح حاکم بر این فعالیت روح همکاری، تبادل تجربه و مشارکت است. بنابراین فعالیتی آگاهانه و به قصد تغییر در رفتار و عملکرد نظام در مسیر دانش افزایی فردی و سازمانی، از طریق رسیدن به یک زبان و بینش مشترک است تا نظام به یک نظام یادگیرنده و دانش آفرین تبدیل شود (موسی پور، ۱۳۸۱). در این روش ارزیابی، نظام آموزشی به منظور "خود در آینه دیدن" اقدام به ارزیابی می‌کند و به صورت خودجوش به دسته بندی سوال‌های ارزیابی می‌پردازد، روش‌های گردآوری داده‌های مورد نیاز را تعیین می‌کند و پس از تحلیل آن‌ها مشخصاً به قضاوت درباره خود می‌پردازد و ضمن اصلاح نواقص گذشته، به انتخاب مناسب فعالیت‌های آینده می‌پردازد (نادری، ۱۳۸۹). فرایند ارزیابی درونی به عنوان بخشی از سیستم اعتبارسنجی در آموزش عالی در کشورهای مختلف به عنوان زیربنای بهبود کیفیت مورد استفاده قرار می‌گیرد در نظام‌های ارزیابی درونی دانشگاهی در برخی از کشورهای امریکای شمالی و اروپا از جمله دانمارک، فنلاند و فرانسه، ارزیابی درونی به عنوان هسته اولیه سیستم‌های تضمین کیفیت ملی به کار می‌رود (بهرامی، ۱۳۸۶). در آموزش عالی ایران با تدوین طرح ارزیابی درونی در آموزش پزشکی، برای اولین بار در سال ۱۳۷۵ در قالب طرح‌های پژوهشی در شش گروه

آموزشی در دانشگاه های علوم پزشکی اجرا شد و نتایج این طرح نشان داد که انجام ارزیابی درونی در بهبود کیفیت گروه آموزشی نقش قابل ملاحظه ای ایفا می کند (جاودانی، ۱۳۹۰). از این رو این طرح در گروه های آموزشی دانشگاه های جامع نیز به اجرا درآمد در دانشگاه پیام نور برای اولین بار این روش تحت عنوان ارزیابی کیفیت در آموزش از راه دور توسط گروه مدیریت آموزشی در نه گروه آموزشی دانشگاه پیام نور انجام شد در این پژوهش کلیه گروه ها از ده منطقه آموزشی کل کشور در رشته های آمار (مناطق ۱ و ۲) - آمار (مناطق ۳ و ۴ و ۵) - آمار (مناطق ۶ و ۷ و ۸ و ۹) - آمار (منطقه ۱۰) - مدیریت دولتی - حسابداری - علوم تربیتی - زمین شناسی، روان شناسی انتخاب و داده های گردآوری شده از روش های فراتحلیل بر روی گزارش های از پیش تنظیم شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و نتایج نشان داد که اکثر گروه ها عامل امکانات و تجهیزات رشته خود را در سطح نا مطلوب ارزیابی نموده اند و در خصوص عوامل دیگر دیدگاه نسبتا مطلوب داشتند و در انتهای کار پیشنهادهای کلیدی استخراج و چارچوبی در خصوص کاربست پیشنهادهای مذکور برای بهبود و ارتقاء کیفیت آموزشی و پژوهشی دانشگاه پیام نور ارائه گردید (صادقی مند، ۱۳۸۹). از دیگر تحقیقات انجام شده در خصوص کیفیت آموزشی در دانشگاه پیام نور و سایر دانشگاه ها در قالب طرح ارزیابی درونی می توان به موارد ذیل اشاره نمود. تحقیقی با عنوان "ارزیابی درونی عوامل کیفیت بخش به فعالیت های گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور" نشان می دهد که گروه علوم تربیتی در عوامل هیات علمی، مدیریت و ساختار سازمانی، دانشجویان، دوره های آموزشی، فرایند تدریس و یادگیری، در سطح کیفیت نسبتا مطلوب قرار دارد و در عامل دانش آموختگان در سطح مطلوب بوده ولی در عامل امکانات و تجهیزات از نظر اعضاء هیات علمی و دانشجویان در سطح نامطلوب می باشد (فرج الی، ۱۳۸۷). زاهدی در بررسی و شناخت عوامل موثر در اثر بخشی نظام آموزش فراگیر دانشگاه پیام نور نشان می دهد که عواملی از قبیل خصوصیات و ویژگیهای ساختاری، شناختی و عاطفی دانشجویان، لوازم و امکانات و تجهیزات آموزشی و محیط اجتماعی در اثر بخشی نظام آموزشی فراگیر موثر است (زاهدی، ۱۳۸۸). در طرح ارزیابی درونی گروه زمین شناسی دانشگاه پیام نور مشخص شد این گروه از نظر عوامل هیات علمی، دانشجویان، دانش آموختگان، فرایند یاددهی - یادگیری، دوره های آموزشی و آزمایشگاه زمین شناسی در سطح نسبتا مطلوب قرار دارد ولی میزان تجهیزات و لوازم مورد نیاز در آزمایشگاه ها در وضعیت کمی و کیفی نامطلوب قرار دارد (مقدسی، ۱۳۸۸). عارفی در تحقیق خود با عنوان "ارزیابی درونی ضرورتی جهت بهبود مستمر کیفیت نظام دانشگاهی" (مطالعه موردی گروه آموزش الکترونیک دانشگاه شهید بهشتی) بیان کرده است که به طور کلی در جمع بندی

نهایی وضعیت گروه در تمام عوامل مورد بررسی در سطح نسبتا مطلوب و مشابهی قرار دارد ولیکن با توجه به جزئیات تحقیق، محقق تلاش و فعالیت بیشتر اعضاء گروه و مسئولان ذیربط را در جذب اعضاء هیات علمی با تجربه، به کارگیری روش های تدریس متنوع و متناسب با برنامه های درسی در فرایند یاددهی - یادگیری و هماهنگی آموخته ها با نیازهای فرد و جامعه را در افزایش وضعیت کیفی آموزشی و پژوهشی گروه ضروری برمی شمارد(عارفی، ۱۳۸۷). در طرح ارزیابی درونی گروه های آموزشی دانشگاه بیرجند در گروه زراعت و اصلاح نباتات، اساس نتایج کیفیت کلی گروه با شاخص میزان ۸۶/۱ در سطح نسبتا مطلوب قرار داشت. وضعیت تمام عوامل هفتگانه مورد ارزیابی به جزء عامل " امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی" در سطح نسبتا مطلوب می باشد و عامل اخیر در سطح نامطلوب ارزیابی شده است(محمودی، ۱۳۸۹). ارزیابی درونی گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران در بررسی تفکیکی عوامل ارزیابی درونی نشان می دهد که عوامل اهداف، مدیریت و جایگاه سازمانی، امکانات و تجهیزات و دانش آموختگان در وضعیت نسبتا مطلوب قرار دارند ولی عوامل هیات علمی، دانشجویان، فرایند یاددهی - یادگیری و برنامه های درسی و دوره های آموزشی در سطح نامطلوب قرار دارند(نامی، ۱۳۸۵). در نهایت از نتایج به دست آمده از پژوهش ارزیابی درونی کیفیت گروه آموزشی ریاضی دانشگاه صنعتی امیرکبیر چنین استناد شده است که عوامل دانشجویان، دوره های آموزشی، امکانات و تجهیزات، فرایند یاددهی - یادگیری و دانش آموختگان در سطح کیفیت نسبتا مطلوب و عامل مدیریت و سازماندهی در سطح مطلوب قرار دارند(محمودی، ۱۳۸۱). در کلیه طرح های ذکر شده، سنجش عوامل اصلی و مؤثر در نظام آموزشی با استفاده از ملاک ها و نشانگرهای مختلف صورت گرفته است(محمودی، ۱۳۸۷). طرح ارزیابی درونی گروه تربیت بدنی در چارچوب تلاش های فوق در فاصله زمانی ۹۱-۱۳۹۰ تهیه شده است و داده ها و اطلاعات جمع آوری شده از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۰ را در برمی گیرد. ارزیابی رشته تربیت بدنی در دانشگاه پیام نور به دلایل مختلف ضرورت دارد. رشته تربیت بدنی در مقایسه با بسیاری از رشته های دانشگاهی به ویژه در مقطع کارشناسی در کشور ماهیت کاربردی و عملی دارد. از این رو، تاکنون تصویر دقیقی از چگونگی کیفیت، عملکرد و تأثیر واحدهای عملی در این رشته شکل نگرفته است. هم چنین می توان به رشد بسیار سریع این رشته در دانشگاه های کشور در مقاطع گوناگون اشاره کرد. سرانجام می توان به اهمیت تأثیر بازتاب های این رشته در تغییرات کیفی زندگی دانش آموختگان با توجه به شرایط نامساعد شهرنشینی کنونی اشاره کرد. همه این عوامل نشان دهنده اهمیت ارزیابی رشته تربیت بدنی است چرا که می توان از این طریق گامی مؤثر در شناسائی ضعف ها و

کمبودهای آموزشی و کمک به برطرف کردن برداشت. این پژوهش با استفاده از الگوی ارزیابی درونی، درصدد است از طریق جلب مشارکت اعضای هیات علمی، تصویری واقعی از جنبه های کیفیت گروه را در منظر آنان قرار دهد و راه کارهای ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش را ارائه دهد. در واقع هدف اصلی تحقیق حاضر دستیابی به تصویر روشن از فعالیت های علمی، آموزشی و پژوهشی گروه و بررسی نقاط قوت و ضعف گروه و تعیین اهداف و سیاست های آینده است. در اجرای الگوی ارزیابی درونی پس از ابراز تمایل گروه به اجرای ارزیابی درونی، جلسه توضیح و تشریح ارزیابی درونی بین اعضای هیات علمی برگزار شد و اعضای از اهداف اجرای طرح آگاه شدند و در آخر به صورت داوطلبانه کمیته ارزیابی متشکل از هفت نفر از اعضای هیات علمی تشکیل شد و جدول زمان بندی اجرای الگوی مورد نظر تهیه و تدوین شد و سپس با توجه به الگوی ارزیابی درونی مراحل زیر اجرا شد:

۱- اهداف برنامه آموزشی گروه در ۳ حیطه آموزشی- پژوهشی و خدمات تخصصی تدوین گردید.

۲- عوامل مورد ارزیابی در گروه با توجه به رویکرد سیستمی فرآیند ارزیابی درونی در ۸ زیر مجموعه مشخص شد (دانشجویان- دانش آموختگان- اعضای هیات علمی- ساختار سازمانی و سازماندهی و مدیریت- امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی- فرآیند یادگیری و یاددهی- برنامه های درسی و دوره های آموزشی مورد اجرا- درس و کلاس های عملی)

۳- درخصوص هر عامل، ملاک یا ملاک های ارزیابی مشخص شد.

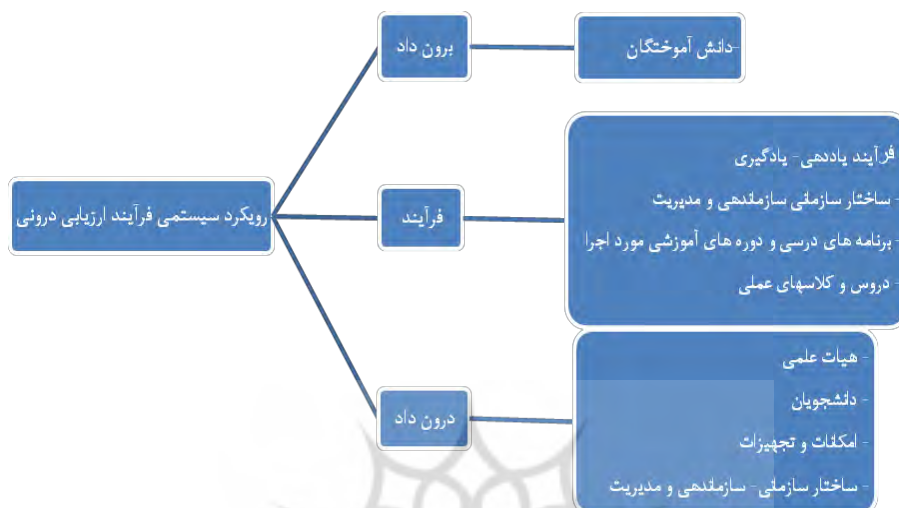
۴- درخصوص هر ملاک، نشانگرهای ارزیابی تعیین گردید.

۵- درخصوص هر نشانگر معیارهای قضاوت (انتظارات گروه) در سطوح مطلوبیت مورد نظر مشخص شد.

۶- با توجه به منبع جمع آوری اطلاعات سوالات در پرسش نامه های مربوطه جایگزین شد.

الف) پرسشنامه اعضای هیات علمی ب) پرسشنامه دانشجویان ج) پرسشنامه دانش آموختگان
۷- نتایج و داده ها از پرسشنامه های مربوط استخراج شده و با الزامات و انتظارات گروه (وضعیت) مطلوب مقایسه و درخصوص شرایط موجود گروه قضاوت شد.

۸- بازخوردهای بدست آمده از تحقیق جهت ارتقاء نقاط قوت و رفع نقایص به اعضای گروه- دانشکده و دانشگاه همراه با پیشنهادهای بهبود کیفیت ارائه شد.

شکل ۱- عوامل مورد ارزیابی درونی گروه تربیت بدنی

روش شناسی

تحقیق حاضر از نوع توصیفی و از منظر هدف و جهت گیری از نوع تحقیقات کاربردی است. برای این تحقیق از روش های تحقیق میدانی با استفاده از روش های نمونه گیری- تنظیم پرسشنامه، مصاحبه های نیمه ساختارمند و مطالعه اسناد استفاده شده است. در این تحقیق داده های مورد نیاز از کلیه عامل ها و عناصر مورد مطالعه جمع آوری گردیده است. زیر گروه هایجامعه آماری مورد مطالعه در تحقیق حاضر دانشجویان ترم چهار به بالا در مقطع کارشناسی به تعداد ۵۰۰۰ نفر- دانش آموختگان در چهار سال گذشته از سال ۸۵ تا سال ۸۸ به تعداد ۹۷۲ نفر و اعضای هیات علمی گروه تربیت بدنی به تعداد ۶۶ نفر در دانشگاه های پیام نور استانهای کشور که مجری رشته تربیت بدنی هستند می باشند. در تعیین اندازه نمونه در خوشه های دانشجویان و فارغ التحصیلان از جدول تعیین اندازه نمونه از یک جامعه مورد نظر ارائه شده بوسیله کرج سی و مورگان استفاده شده است که بر طبق این جدول نمونه آماری دانشجویان ۳۵۷ نفر و نمونه آماری دانش آموختگان ۲۷۵ نفر می باشد و در زیر گروه اعضای هیات علمی به دلیل حجم کم جامعه، حجم نمونه و جامعه یکسان فرض شده است. ابزار جمع آوری داده ها، پرسشنامه های پاسخ بسته ای بود که پایائی آن ها با استفاده از آلفای کرونباخ در زیرگروه اعضای هیات علمی ۰/۹۰ - دانشجویان ۰/۸۵ و دانش آموختگان ۰/۸۲ به دست آمد. اعتبار صوری پرسشنامه ها نیز به تائید اساتید و متخصصان تربیت بدنی رسید از کلیه پرسش

نامه های توزیع شده به روش تصادفی ساده ۳۳ پرسش نامه از اعضاء هیات علمی، ۱۴۴ پرسشنامه از دانش آموختگان و ۲۴۵ پرسشنامه توسط دانشجویان تکمیل و عودت داده شد. پس از جمع آوری داده ها و اطلاعات از طریق پرسشنامه های مذکور، با استفاده از نرم افزار SPSS پاسخ های کیفی به داده های کمی تبدیل شده و تجزیه و تحلیل و تفسیر داده ها صورت گرفت. برای سنجش دیدگاه پاسخ گویان از مقیاس ۵ درجه ای لیکرت استفاده شد. با مشخص شدن فراوانی پاسخ های مربوطه به هر گزینه، امتیاز هر سوال (نشانگر) به طریق زیر محاسبه شد.

$$\text{امتیاز هر گزینه} \times \text{فراوانی مربوط به آن} = \text{امتیاز سوال (نشانگر)}$$

$$\text{امتیاز ملاک} = \frac{\text{مجموع میانگین امتیاز نشانگرها}}{\text{ملاک تعداد کل نشانگرهای مربوط به آن}}$$

$$\text{امتیاز عامل} = \frac{\text{امتیاز هر ملاک} \times \text{فراوانی مربوط به آن}}{\text{تعداد کل ملاک های مربوط به آن عامل}}$$

$$\text{امتیاز کلی گروه تربیت بدنی} \rightarrow \frac{\text{حاصل جمع وزن عوامل مورد ارزیابی}}{\text{امتیاز کلی گروه}} = \text{تعداد کل عامل}$$

شکل ۲- پیوستار سه امتیازی وضعیت کلی هر عامل (۲۷)

در این پژوهش، داده های لازم در خصوص هر کدام از ۸ عامل ارزیابی جمع آوری شده یا به عبارتی وضعیت موجود به دست آمده با وضعیت مطلوب ترسیم شده یعنی الزامات و انتظارات تعیین شده توسط گروه به عنوان مبنای اصلی ارزیابی و قضاوت مقایسه شد. این مقایسه نقاط ضعف و قوت و کاستی ها و میزان فاصله تا وضعیت مطلوب را نمایان ساخت. اعضای هیات علمی گروه، با توجه به هدف اصلی ارزیابی درونی که همان بهبود کیفیت آموزشی است، درصد رفع نقایص و تقویت نقاط قوت گروه بر می آیند. این امر در درجه نخست از طریق بازخورد نتایج به اعضاء هیات علمی امکان پذیر است. نکته ای که ذکر آن لازم به نظر می رسد این است که در تفسیر نتایج و تعیین سطح مطلوبیت عوامل از پیوستار سه قسمتی زیر استفاده شده است.

بالاترین امتیاز	مطلوب	نسبتاً مطلوب	نامطلوب	پائین ترین امتیاز
۳	۲/۳۳	۱/۷۷	۱	

نتایج

با توجه به اطلاعات و داده های گسترده ای که از این پژوهش به دست آمده است، به اختصار نتایج و یافته های پژوهش در خصوص ۸ عامل مورد بررسی ارائه شده است. این عوامل با توجه به ۲۱ ملاک و ۲۰۸ نشانگر توصیف شده براساس الزامات مصوب کمیته ارزیابی درونی گروه تربیت بدنی که مشخص کننده وضعیت مطلوب گروه می باشد، مورد ارزیابی قرار گرفته است. سپس براساس نتایج حاصل از اجرای ارزیابی درونی و با توجه به قضاوت به عمل آمده درباره هر یک از عوامل در مورد نشانگرهایی که سطح موجود آنها با سطح مطلوب تفاوت داشته است، راهکارهایی جهت بهبود کیفیت ارائه شده است که در سطح گروه، دانشکده، دانشگاه و مقام آموزش عالی، اقدامات لازم را نمایان می نماید. برای بررسی میزان مطلوبیت درون دادهای گروه تربیت بدنی که شامل اعضای هیات علمی، دانشجویان، اهداف و ساختار سازمانی- امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی است با توجه به ملاک ها و نشانگرهای تعریف شده توسط کمیته ارزیابی درونی، میزان مطلوبیت عوامل مذکور به صورت ذیل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که اطلاعات نشان می دهد که میزان مطلوبیت درون دادهای گروه تربیت بدنی به طور کلی در وضعیت نسبتاً مطلوب می باشد.

جدول ۱- خلاصه نتایج کلی ارزیابی درونی عوامل درون داد گروه تربیت بدنی

ردیف	عامل	دیدگاه	امتیاز وضعیت	سطح مطلوبیت وضعیت	سطح مطلوبیت کلی عامل
۱	اهداف، ساختار سازمانی و مدیریت	هیات علمی	۲/۴	مطلوب	مطلوب
۲	هیات علمی	هیات علمی	۲/۱۹	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب
۳	دانشجویان	دانشجویان	۲	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب
۴	امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی	هیات علمی دانشجویان	۱/۷۵ ۱/۸	نامطلوب نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب
	جمع کل مطلوبیت درون دادها			نسبتاً مطلوب	

با توجه به نتایج بدست آمده از درون داده‌های گروه و استفاده از دیدگاه و نظرات اعضای هیات علمی، دانشجویان و دانش‌آموختگان و ادغام این نظرات با یکدیگر می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت کلی موجود درون داده‌های گروه تربیت بدنی در سطح نسبتاً مطلوب می‌باشد و نتایج گواه بر این موضوع اساسی است که هم اعضای هیات علمی و هم دانشجویان از امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی موجود به هیچ عنوان رضایت نداشته و این در حالی است که از ساختار و سازماندهی و علی‌الخصوص مدیریت گروه رضایت کامل دارند.

برای بررسی میزان مطلوبیت برنامه‌های فرآیندهای گروه تربیت بدنی و میزان تحقق اهداف از طریق اجرای این برنامه‌ها با در نظر گرفتن نگرش سیستمی به فرآیند نظام آموزش عالی، داده‌های مربوط به ۳ عامل که شامل:

عامل یاددهی- یادگیری- عامل برنامه‌های درسی و دوره‌های آموزشی مورد اجرا و عامل دروس و کلاس‌های عملی است از طریق پرسش‌نامه‌های اعضای هیات علمی- دانش‌جویان و دانش‌آموختگان جمع‌آوری و پس از تحلیل داده‌ها نتایج ذیل به دست آمد.

جدول ۲- خلاصه نتایج کلی ارزیابی درونی عوامل فرآیند گروه تربیت بدنی

ردیف	عامل	دیدگاه	امتیاز وضعیت	سطح مطلوبیت وضعیت	سطح مطلوبیت کلی عامل
۱	فرآیند یاددهی- یادگیری	هیات علمی دانشجویان	۲/۲۵ ۲/۱۴	نسبتاً مطلوب نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب
۲	برنامه‌های درسی و دوره‌های آموزشی مورد اجرا	هیات علمی دانشجویان دانش‌آموختگان	۲/۲۱ ۱/۹۳ ۲/۶۱	نسبتاً مطلوب نسبتاً مطلوب مطلوب	نسبتاً مطلوب
۳	دروس و کلاس‌های عملی	هیات علمی دانشجویان دانش‌آموختگان	۲/۲۱ ۲/۲ ۲/۱۶	نسبتاً مطلوب نسبتاً مطلوب نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب
جمع کل مطلوبیت فرآیند			نسبتاً مطلوب		

برای تعیین میزان تطابق محصول و نتایج نهائی گروه با الزامات و انتظارات از پیش تعیین شده توسط کمیته ارزیابی، ملاک‌ها و نشانگرهای عامل دانش‌آموختگان که محصول نهائی یا برون داد گروه می‌باشد بررسی و با توجه به التزامات گروه مورد قضاوت قرار گرفت که نتایج بدست آمده نشان دهنده وضعیت نسبتاً مطلوب برون داد گروه تربیت بدنی می‌باشد.

جدول ۳- خلاصه نتایج کلی ارزیابی درونی عامل برون داد گروه تربیت بدنی

ردیف	عامل	دیدگاه	امتیاز وضعیت	سطح مطلوبیت وضعیت	سطح مطلوبیت کلی عامل
۱	دانش آموختگان	دانش آموختگان	۲/۲۵	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب

نتایج جداول فوق نشان می دهد که گروه تربیت بدنی در عوامل درون داد، فرآیند و برون داد از وضعیت "نسبتاً مطلوب" برخوردار می باشد.

جدول ۴- خلاصه نتایج کلی ارزیابی درونی عوامل درون داد- فرآیند و برون داد گروه تربیت بدنی

ردیف	عامل	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت کلی عامل
۱	درون داد	۲/۰۱	نسبتاً مطلوب
۲	فرآیند	۲/۱۵	نسبتاً مطلوب
۳	برون داد	۲/۲۵	نسبتاً مطلوب
سطح مطلوبیت کلی گروه تربیت بدنی		نسبتاً مطلوب	

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی تحقیق، دستیابی به تصویر روشنی از فعالیت های گروه تربیت بدنی است. نتایج ارزیابی درونی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت گروه تربیت بدنی نشان می دهد وضعیت کلی گروه در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. کیفیت گروه از نظر عامل اهداف سازماندهی و خصوصاً مدیریت گروه در وضعیت مطلوب است ولی دانشجویان و بویژه اعضای هیات علمی گروه، عامل امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی را در وضعیت نامطلوب ارزیابی کرده اند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق فرج الهی (۱۳۸۷) و صادقی مند (۱۳۸۴) و محمودی و همکاران (۱۳۸۹) در دانشگاه بیرجند و اکثر تحقیقاتی که در دانشگاه پیام نور صورت گرفته است همخوانی دارد و در بیشتر این تحقیقات عوامل امکانات و تسهیلات آموزشی و پژوهشی در سطح نامطلوب ارزیابی شده است شاید بتوان توضیح منطقی به این نارضایتی های مشابه در تحقیقات حاصل از دانشگاه پیام نور داشت و آن این است که: با توجه به توسعه دانشگاه پیام نور و پذیرش دانشجو در تعداد قابل توجهی از مراکز آموزشی در کمتر از سه سال، طبعاً امکان تجهیز آموزشی مراکز برای آموزش رشته ها خصوصاً رشته هایی مانند تربیت بدنی که ماهیت عملی دارند مسیر نبوده است. از آنجا که فضای آموزشی برخی از مراکز استیجاری می باشد و اجاره بهای اماکن و تأسیسات ورزشی بسیار بالا است در محدود مراکز، تأمین بودجه کافی برای تجهیز تسهیلات ورزشی امکان پذیر بوده است و به سبب موقتی بودن مکان آموزشی این گونه مراکز، تجهیزات لازم و کافی موجود نبوده و به همین دلایل دانشگاه ملزم به اقدام فوری برای بهبود این وضعیت می باشد. از آنجا که دانشجو در دانشگاه پیام نور در دانشکده شاغل به

تحصیل نمی باشد و محل تحصیل در مراکز و مجتمع های آموزشی است، نظارت و اهتمام مسئولین مراکز در اجرای مصوبات و تأمین تجهیزات لازم از اهمیتی خاص برخوردار است. اما نتایج حاصل از تحقیقات ارزیابی درونی مشابه در دانشگاه های دولتی مانند تحقیق بازرگان (۱۳۸۵) در دانشگاه تهران و محمدی (۱۳۸۱) در دانشگاه امیرکبیر و خرسندی (۱۳۸۷) در دانشگاه شهید بهشتی نشان می دهد که اکثر پاسخ دهندگان این دانشگاه های دولتی بر خلاف گروه های آموزشی موجود در دانشگاه پیام نور بیشترین تمرکز و تاکید خود را بر مسائل آموزشی و برنامه ریزی درسی و فعالیتهای پژوهشی داشته اند و شاید این مسئله نشاندهنده رضایتمندی گروه ها از شرایط و امکانات در دسترس و تسهیلات موجود در دانشگاه هاست که البته با توجه به قدمت اکثریت دانشگاه های دولتی در ایران و تملک کامل بر تسهیلات و امکانات از طرف دولت بر این دانشگاه ها به دست آمدن چنین نتایجی دور از ذهن نیست. در نگاه کلی به نتیجه ارزیابی گروه، مشخص شد که عاملهای درونداد- فرآیند و برونداد گروه هر سه در وضعیت مشابه یعنی نسبتاً مطلوب قرار دارند ولی با توجه به میانگین های امتیازها به نظر می رسد که عامل های درونداد با میانگین امتیاز ۲/۰۱ ضعیف ترین و عامل برونداد گروه با میانگین امتیاز ۲/۲۵ قویترین عامل و عامل های فرآیندی با میانگین امتیاز ۲/۱۵ بین این دو قرار دارند. شاید از دلایل پایین بودن میانگین امتیازات عوامل درونداد بتوان به ضعف گروه در استفاده از اساتید مدعو با مقطع و سطح تحصیلات پایین به جای اعضای هیات علمی با تجربه و مرتبه علمی بالا و از سوی دیگر انگیزه پایین و ضعف در پایه علمی دانشجویان ورودی به دانشگاه پیام نور نسبت به دانشگاه های دولتی و روزانه و نبود امکانات و تسهیلات آموزشی و پژوهشی مورد نیاز خصوصاً در کلاسها و واحدهای عملی اشاره کرد. در ضمن تعداد کم اساتید هیات علمی در مقابل کثرت دانشجویان علی الخصوص در مقطع کارشناسی (۱ به ۱۰۰) و از همه مهمتر عدم حضور مستمر اساتید در واحدها و مراکز و به تبع آن عدم دسترسی دانشجویان به اساتید جهت بهره گیری از تجارب و فعالیتهای علمی و پژوهشی و راهنمایی آنها، از جمله عوامل تاثیر گذار بر ضعف عوامل دروندادی است. در خصوص عوامل فرآیندی، عدم تناسب برنامه ها و سرفصل های دروس با نیازهای واقعی جامعه و بازار کار و کاربردی نبودن آموزش های دوره تحصیل علی رغم ماهیت عملی رشته تربیت بدنی، می توانند از دلایل مهم و موثر در ضعف و ناتوانی برنامه ها و فعالیتهای آموزشی گروه باشد. اما وضع بهتر بروندادهای گروه که همانا دانش آموختگان این رشته تحصیلی است را باید مدیون پشتکار و توانایی این افراد در ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر و به تبع آن جذب راحت و سریع در بازار کار از یکسو و شاغل بودن اکثر دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه پیام نور از سوی دیگر دانست. با توجه به

اینکه طرح ارزیابی درونی یک فرآیند جامع نگر است و از ویژگی های بارز و برجسته این طرح ارزیابی نسبت به سایر الگوها و روش های معمول ارزیابی این است که پس از پایان یافتن فرآیند انجام ارزیابی و تدوین گزارش نهائی، گام اصلی و درون داد لازم برای برنامه ریزی جهت بهبود وضعیت گروه یعنی مرحله عمل و پیگیری آغاز می شود. از این رو در این مرحله انتظار می رود که اعضای گروه، براساس نتایج حاصل از انجام ارزیابی درونی و نمایان شدن نقاط قوت و ضعف، فرصت ها و تهدیدها، به برنامه ریزی جهت بهبود و رسیدن مطلوب و مورد انتظار بپردازند. داده های حاصل، دروندادهای لازم برای آغاز فرآیند برنامه ریزی آموزشی است و مبنایی مستند را برای تدوین هدف های آتی گروه فراهم می سازد. با استفاده از نتایج این تحقیق و به منظور رفع کمبودها و تقویت نقاط قوت، بهتر است مسئولین ذیربط به راهکارهای ارائه شده توجه کرده و با یاری جستن از فرصت های موجود در گروه مانند حجم کافی کتاب های خودآموز، بهره گیری از اساتید برجسته در تألیف کتب یا تدریس در مقاطع تحصیلات تکمیلی و دوری از تهدیدهایی چون جذب اعضاء هیات علمی با سوابق علمی و تحصیلی نامطلوب و یا افزایش کمی بی رویه دانشجویان، تغییر ناگهانی در برنامه ها و هم چنین تحول لازم در برنامه گروه و اصلاح برنامه های موجود را به عمل آورند و با وارد شدن در این مسیر پیشرفت و توجه به پیشنهادهای ارائه شده می توان از گروه تربیت بدنی انتظار داشت که از طریق تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآموده، نشر و بکارگیری دانش ورزش جهت توسعه کیفیت نظام آموزشی در چارچوب برنامه های توسعه فرهنگی، ورزشی، اجتماعی و حتی اقتصادی کشور، نقش اثرگذار و ماندگاری در عرصه تربیت نیروی متخصص ورزشی ایفا نماید.

اهم راهکارهای قابل ارائه به گروه - دانشکده - دانشگاه به شرح زیر است:

- ۱- شرایط و تسهیلات لازم برای شرکت بیشتر گروه در دوره های دانش افزائی و فرصت های مطالعاتی فراهم شود.
- ۲- برای گزینش دانشجویان با پتانسیل های ورزشی بالاتر، امتحانات عملی ورودی با حساسیت و دقت بیشتری انجام شود.
- ۳- آزمایشگاه های تخصصی به ویژه برای دروس پایه (آناتومی، فیزیولوژی و حرکات اصلاحی) ایجاد و تجهیز شود.
- ۴- زمینه لازم جهت ادامه تحصیل دانش آموختگان نخبه در مقاطع بالاتر فراهم شود.
- ۵- کلاس های کارآفرینی - پروژه - تمرین دبیری و مربیگری - کارآموزی در سرفصل دروس عملی دانشگاه گنجانده شود.
- ۶- فضاهای پژوهشی، امکانات ویژه و تسهیلات مالی به دانشجویان فعال اختصاص داده شود.

- ۷- به منظور افزایش توانایی ها و مهارت های تخصصی و حرفه ای رشته تربیت بدنی با جایگزینی وسایل کمک آموزشی مناسب، ساعات و دروس عملی رشته افزایش یابد.
- ۸- به منظور افزایش کیفیت آموزشی خصوصاً در مقطع کارشناسی از تعداد پذیرفته شدگان در این رشته کاسته و بر کیفیت برنامه های آموزشی و مهارت های پژوهشی و پژوهشگری و امکانات و تسهیلات ورزشی در طول دوره تمرکز شود.

منابع

1. Bazarghon (1377), beginning on the evaluation of quality in higher education, Challenges and Prospects, Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, Serial No. 15 and 16
2. Becket, N & Brooks (2008), quality management in higher education: what quality are we actually enhancing, journal of hospitality, Leisure, Sport & tourism education, VOL, 7, No.1
3. Farasatkah (1377), higher education in the twenty-first century, Journal of Research and Planning in Higher Education, No. 3 serial number 17
4. Soner, Raymond & Li chia, Yiu (2011), ISO 10015 quality standard for training, a much needed instrument to improve performance of in-service-training, Geneva: CSEND
5. European council (2008), European cooperation in quality assurance in higher education, official journal, L 270 of 7.10.1998
6. Mohammad Zadeh (1386) model for quality assurance in higher education system, Journal of Research and Planning in Higher Education, serial number 45
7. maarofe (1388), explaining the factors affecting the quality of university education, higher education Letter, No. 6
8. Farasatkah (1387) The effect of the planning process of internal evaluation to improve the quality of university education, comparative analysis of the implementation or non-implementation of internal evaluation, Journal of Research and Planning in Higher Education, serial number 45
9. Burke Pour (1387) Internal evaluation tool to measure the quality of teaching groups, a higher education
10. Li chia, Yiu (2010), accreditation and quality assurance of higher education in switzerland, Europe, centre for socio-economic development.
11. Scott, Petter. (2010), UK Higher education in twenty first century; a changing picture, quality matters series, London, QAA.
12. Farasatkah (1386) Comparative analysis of the quality assurance system of higher education in the world, similarities and differences in the experience of the world, Journal of Research and Planning in Higher Education, serial number 44
13. Nadere (1387) evaluate the effectiveness of educational university education: appropriate approach to the challenges of improving the quality of methodology, Journal of Research and Planning in Higher Education, serial number 47

14. Musapur (1381), theoretical models of education evaluation, Journal of Research and Planning in Higher Education, No. 23
 15. Nadere (1389) performance and effectiveness assessment of the quality of university education, the fourth annual internal evaluation, Tehran University, College of Fine Arts
 16. Bahrami (1386) to determine the policies and the effective factors in evaluating internal departments: an approach based on dynamic systems, Journal of Research and Planning in Higher Education, serial number 44
 17. Javdani, H. (1390), sustainable development through the development of institutions of knowledge production, forthcoming
 18. Sadeghemand, F. (1389) The role of the internal evaluation of the quality of distance education: the PNU, Proceedings of the Fourth Annual Conference of internal evaluation, evaluation of the quality of Tehran University
 19. Faraj Allaha (1387) Internal evaluation of the quality of the activities of the Department of Educational Sciences Payam Noor University, a higher education, (4)
 20. Zahedi (1388), review and public understanding of the effectiveness of inclusive education system Payam Noor University, a higher education, the second year, No. 6
 21. Moghadasi, J(1388) of the Department of Geology PNU internal evaluation report assessing the PNU
 22. Arefi, M. (1387) assess the need for continuous quality improvement within the university system: A case study martyr Beheshti University, Department of Electronics, Proceedings of the Fourth Annual Conference of internal evaluation, evaluation of the quality of Tehran University
 23. Mahmoudi, S. et al (1389) Assessment of the internal departments of Birjand University: A Case Study of Department of Agronomy and Plant Breeding, Proceedings of the Fourth Annual Conference of internal evaluation, evaluation of the quality of Tehran University
 24. name and et al (1385) Internal Evaluation Group Management Tehran University, Proceedings of the Third Annual Conference of internal evaluation, evaluation of the quality of Tehran University
 25. Mohammadi, R. (1381) Internal evaluation of the quality of Amirkabir University of Technology, Department of Mathematics, Master Thesis, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Tehran University
-